

**Jelentés a „Nemesi migráció Franciaország és Magyarország között a kora
újkorban (17-18. század)” című Balaton-Hubert Curien projekt keretében a 2020-2021-
es időszakban elért eredményekről**

Készítette: Dr. Tóth Ferenc projektvezető

A projektünk előzményei már majdnem két évtizeddel korábbi időszakra nyúlnak vissza, amikor a bordeaux-i és magyar frankofón kutatók közös munkakapcsolatai elkezdődtek. Az elnyert pályázatunk egyik legfontosabb sikere az volt, hogy a Bordeaux-Montaigne Egyetem és a Bölcsészettudományi Kutatóközpontja kutatóinak kapcsolatai tovább fejlődhettek és több e területen tevékenykedő fiatal kutatót is be tudtunk vonni a tudományos munkába. A megpályázott időszakunk jelentős részében – főleg 2020 tavaszán második felében, valamint 2021 első felében – a COVID-19 világjárvány jelentős mértékben akadályozta a kutatómunkánkat. A járványhelyzet következtében a párizsi és vidéki levéltárak és könyvtárak nagy része bezárt, illetve korlátozott szolgáltatásokat nyújtva tudott csak fogadni. Az akadályok ellenére a kutatásainkat rugalmasan alakítva, így is tekintélyes mennyiségű magyar vonatkozású diplomáciatörténeti, hadtörténeti és művelődéstörténeti forrást sikerült feltárunk és feldolgoznunk. Mivel több fontos központi francia levéltárban (elsősorban az Archives Nationales-ban és Service Historique de la Défense intézményekben), illetve a legtöbb vidéki levéltárban a kutatási feltételek radikálisan megváltoztak és gyakorlatilag lehetetlenné váltak, ezért a kutatásaink arányait megváltoztatva, más eddig kevésbé kutatott forráscsoportokban sikerült eredményes kutatómunkát végeznünk.. Ezek közül kiemelném, hogy a Bibliothèque Nationale de France a korlátlan kutatói jeggyel rendelkezők számára megnyitotta a járványidőszakban a korábban csak helyben használható digitalizált gyűjteményeit is, amelyek igen nagy segítséget jelentettek további munkánk során. Más intézményekből pedig készségesen másolatban biztosították számunkra a legfontosabb kutatni kívánt forrásokat. Ennek köszönhetően nemcsak az eredetileg tervezett kutatásainkra koncentrálhattunk, hanem számos olyan e témára vonatkozó forrást is felfedezhettünk, amelyek egyébként valószínűleg elkerülték volna a figyelmünket. A kutatásaink jelentős részét Párizsban végeztük a főbb francia központi gyűjteményekben, és ehhez járult még egy néhány vidéki kutatás, amelynek során Bordeaux-ban és környékén végeztünk kutatásokat. Ezen kívül a projekt résztvevői egyénileg és közösen is számos konferencián és szemináriumon vettek részt elsősorban online módon, a jelentésben elsősorban a projekthez szorosan kapcsolódó ilyen rendezvényekre térnek majd ki a továbbiakban.

A francia partnereinkkel az első év folyamán a projektvezetők egy személyes találkozásán kívül nem sikerült közös mobilitáson alapuló rendezvényt szerveznünk. Bordeaux-i kollégáinkkal közösen tervezett 2020 szeptemberi szemináriumunkat az utolsó pillanatban el kellett halasztanunk. Az év folyamán elsősorban telefonos és zoomos üléseket tartottunk és végül a Tempus Közalapítvánnyal egyeztetve a mobilitásos költségeinket a következő évre csoportosítottuk át. 2021 első felében a járványhelyzet továbbra is akadályokat gördített a rendezvényeink elé és kénytelenek voltunk az először ismét online meetingek formájában folytatni a programunkat. Az első jelenléti rendezvényünkre 2021. szeptember 9-én került sor a Történettudományi Intézetben, ahol Michel Figeac és Caroline Le Mao kollégák előadásai után a kutatócsoport tagjai élőszóban is megvitathatták a projekt során elért eredményeiket. A következő fontos jelenléti rendezvény a Magyarországi Francia Nagykövetség, a Budapesti Francia Intézet, az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal és a Tempus Közalapítvány által szervezett 3. Francia-Magyar Tudományos Kutatói Fórum volt, amelyre a budapesti Francia Intézetben október 7-én került sor. A rendezvényen a magyar projektvezető tartott előadást a projekt keretein belül elért

eredményeiről. Ezt követően – a járvány immár negyedik hullámában – a párizsi Liszt Intézettel közös szervezésben bonyolíthatunk le egy sikeres nemzetközi konferenciát 2021. november 25-én (lásd erről intézményünk honlapján megjelent hírt: <https://tti.abtk.hu/160-esemenyek/konferencia/4624-nemzetkozi-konferencia-parizsban-intezetunk-szervezeseben>).

A konferencia után a projektvezető a Bordeaux-Montaigne egyetemen is tartott még egy előadást Lotaringiai V. Károly életével és magyarországi tevékenységével kapcsolatos kutatásairól. A korábban már említett okok miatt a mobilitásos rendezvények jelentős része 2021 őszén valósult meg. Itt jegyezném meg, hogy számos korábbi időszakra tervezett egyéb franciaországi rendezvény és kiutazás is egybeesett ezekkel a rendezvényekkel, amelynek köszönhetően a felmerülő költségek egy részéhez más intézmények is hozzájárultak, így az intenzív mobilitási tevékenységünk ellenére még maradvány is keletkezett az év végére.

A kutatási időszakunk nehézségei egy területen mindenféleképpen jelentős eredményeket hoztak, ez pedig a publikációs tevékenységünkben nyilvánult meg leginkább. Először is nagy örömünkre szolgált, hogy Hámori Nagy Zsuzsanna kolléganőnk 2020 június 26-án megvédte doktori disszertációját. Szintén kiemelendő, hogy Polgár Balázs kollégánk korábban megvédett doktori disszertációja is napvilágot látott még 2020 végén (Balázs Polgár, *Csata a Harsányhegynél (1687). Háború, régészet és kulturális örökségvédelem*, Budapest, HM HIM, 2020.). A francia kollégáinkkal közös munka eredményeként megjelenhetett 2021-ben a *Nobleses en exil. Les migrations nobiliaires entre la France et l'Europe (XVe - XIXe siècle)* című tanulmánykötet, amely kutatási témánk szempontjából mérföldkő-jelentőségű kézikönyv lehet majd a jövőben. A projekt résztvevői számos tanulmányt cikket publikáltak, amelyeknek részletes felsorolásától most eltekintenek, inkább a nagyobb eredményeket mutatnám be. Igen jelentős tudományos eredménynek számít II. Rákóczi Ferenc fejedelem száműzetésben írt, röviden *Confessio Peccatoris*-ként vagy magyarul *Vallomások* címen ismert híres művének 18. századi, Chrysostome Jourdain által készített francia fordításának 2020-ban megjelent kritikai kiadása. A kötet a projekt több résztvevőjének (Gausz Ildikó, Hámori Nagy Zsuzsanna és Tóth Ferenc) bevonásával készült el és jelent meg a neves párizsi Honoré Champion kiadó gondozásában. Szintén ebben az időszakban jelent meg magyar projekthez e témához szorosan kapcsolódó kötete, mint például *A hercegség nélküli herceg. Lotaringiai Károly (1643-1690)* című magyar nyelvű életrajz, illetve az isztambuli Éditions Isis gondozásában a válogatott tanulmányait tartalmazó kötete *Diplomatie, guerre et culture en Europe centrale et orientale ottomane à l'époque moderne* címmel. A magyar és francia projektvezetők közös együttműködésének eredményeként jelent meg egy másik tanulmánykötet a budapesti Line Design Isis kiadó gondozásában *Silva rerum* címmel. Végül, de nem utolsósorban egy a kutatásainknak köszönhetően felfedezett munkát, Thaly Kálmán rodostói magyar nemesek emlékéért összegyűjtő kutatásait összefoglaló kötetének francia fordítását sikerült megjelentetnünk 2021 legvégén *Rodosto et les tombes des émigrés* címmel a BTK kiadásában. Ezekon kívül számos további kötet és tanulmány megjelentetése van még folyamatban.

A projektünk számos új eredményt és új kapcsolatot eredményezett. Ez utóbbiak közül szeretném kiemelni, hogy sikeres pályázattal ki tudtuk bővíteni a kutatási témánk földrajzi kereteit. Az MTA-FWO közös egyezményen alapuló pályázatán egy másik projektet is elnyertünk e témakörben Nemesi migráció – Magyarország és Németalföld 1600-1800 címmel, amelynek köszönhetően újabb, főleg fiatal kutatók kapcsolódtak be a közös munkánkba. Összegzésképpen megállapítható, hogy a projektünk elmúlt kétéves időszaka – a rendkívüli körülmények ellenére – sikeresen zajlott le és partereinkkel közösen a továbbiakban is szeretnénk folytatni a megkezdett közös kutatásainkat.

Budapest, 2022. január 25.

Dr. Tóth Ferenc
tudományos tanácsadó, projektvezető